

แนวการตอบข้อสอบ

ตัวอย่างที่ 1

จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “สังคมใดมีองค์กรที่สลับซับซ้อนสูง ย่อมเป็นสังคมที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูงด้วย”

ตอบ

จากทฤษฎีของ Lucian Pye ได้กล่าวว่า ในระบบการเมืองหนึ่งจะมีการพัฒนาหรือไม่อาจศึกษาจากปัจจัยของ Development Syndrom โดยมองว่าการที่การเมืองจะมีการพัฒนาได้ต้องประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

1. Differentiation การมีความแตกต่างสลับซับซ้อนภายในองค์กรใดของระบบการเมือง โดยมองว่าเมื่อสังคมมีการสร้างความเป็นทันสมัยจะทำให้เกิดโครงสร้างจำนวนมากมายเพื่อจะเป็นตัวคอยรองรับแก้ไขปัญหาต่อข้อเรียกร้องของบรรดาสมาชิกในสังคม ซึ่งระบบการเมืองแบบดั้งเดิมนั้นจะมีโครงสร้างทางการเมืองอย่างง่าย ๆ ระบบการตัดสินใจ การนิติบัญญัติหรือบังคับใช้กฎหมายจะขึ้นอยู่กับองค์กรไม่กี่องค์กร โดยในระบบดั้งเดิมผู้นำหรือหัวหน้าเผ่าจะเป็นผู้กุมชะตาของสังคม เศรษฐกิจ ทางการเมือง และศาสนา ซึ่งมีความแตกต่างจากของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้วจะมีโครงสร้างที่มีหน้าที่อันจำกัดและมีความชำนาญเฉพาะด้านเกิดขึ้นมากมาย เพื่อรองรับกับข้อเรียกร้องของบรรดาสมาชิกภายในสังคม

ในสังคมของไทยก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีจะเห็นวาระบบการเมืองของไทยจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีจำนวนไม่มาก ดังเช่นจะมีองค์กรที่สำคัญคือ เวียง วัง คลัง นา เท่านั้นเป็นผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ ซึ่งผิดกับการเมืองของไทยในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่ามีโครงสร้างองค์กรขึ้นมากมาย เช่น กระทรวง ทบวง กรม แผนก กองต่างๆ เพื่อจะจัดทำหน้าที่ดังกล่าว เพราะว่าในสังคมสมัยใหม่ที่พัฒนาแล้วการเมืององค์กรต่างๆ ที่มากมายจะเป็นตัวคอยรองรับเพื่อตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในรูปแบบต่างๆ ของบรรดาสมาชิกนั่นเอง

2. Equality คือความเสมอภาคของราษฎรในการที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ ทางด้านการเมือง ในความเสมอภาคนั้นยังสามารถแบ่งออกเป็น

2.1 ความเสมอภาคของการเป็นราษฎรในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสังคมที่พัฒนาแล้ว การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของบรรดาสมาชิกจะมีอยู่ในหมู่บรรดาสมาชิกทุกระดับชั้น

2.2 ความเสมอภาคภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบอันเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่กระทำผิดต้องได้รับการลงโทษ ไม่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดอยู่เหนือกฎระเบียบต่างๆ

2.3 ความเสมอภาคในด้านหลักการสัมฤทธิ์ผล โดยการยึดหลักความสามารถเป็นเกณฑ์ในการเข้าไปดำรงตำแหน่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น กล่าวคือ จะไม่มีการเล่นพรรคเล่นพวก ทุกคนต้องยึดถือเอาความสามารถเป็นเกณฑ์

3. Capacity คือความสามารถของระบบการเมืองที่จะสนองตอบต่อข้อเรียกร้องเมื่อเทียบกับของบรรดาสมาชิกในสังคม มีความสามารถในการแก้ไขหรือกำจัดข้อขัดแย้งต่างๆ ภายในสังคม โดยมองว่าสังคมที่มีระดับการพัฒนาแล้วจะมีระบบของสถาบันที่มีประสิทธิภาพสูงเมื่อเทียบกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบรรดาสมาชิกในสังคม หรือการมองว่าสถาบันทางการเมืองมีประสิทธิภาพในการสร้างกฎเกณฑ์ออกมาบังคับ (output) หรือมีนโยบายต่างๆ ที่ออกมาแล้วได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในสังคมนั้นเอง

จากปัจจัยทั้งสามประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในการที่จะมองว่าสังคมใดมีการพัฒนาสูงหรือไม่เพียงใด ต้องให้ความสำคัญแก่ปัจจัยทั้งสามนี้เท่าเทียมกันโดยจะมองว่าในสังคมหนึ่งมีปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งสูงกว่า อีกสังคมหนึ่งนั้น (โดยอาจจะมียปัจจัยอีก 2 ตัวเหลือมล้ากันอยู่แล้ว) ว่าเป็นสังคมที่มีการพัฒนาสูงกว่าอีกสังคมหนึ่งนั้นไม่ได้ เช่น สังคม ก. มีความสลับซับซ้อน (Differentiation) ว่าสูงกว่าสังคม ข. (ในขณะที่สังคม ข. อาจจะมีปัจจัยตัวอื่น เช่น Equality หรือ Capacity สูงกว่าสังคม ก.) โดยจะทักท้วงเอาว่าสังคม ก. มีการพัฒนาสูงกว่าสังคม ข. นั้นไม่ได้ และเพื่อจะชี้ชัดให้เห็นว่าสังคมที่มีความสลับซับซ้อนสูง (Differentiation) จะไม่เป็นสังคมที่พัฒนาแล้วเสมอไปนั้น ข้าพเจ้าขอยกเอาทฤษฎีของ Almond กับ Powell มาอธิบายให้เห็นอีกครั้งหนึ่งได้ดังนี้

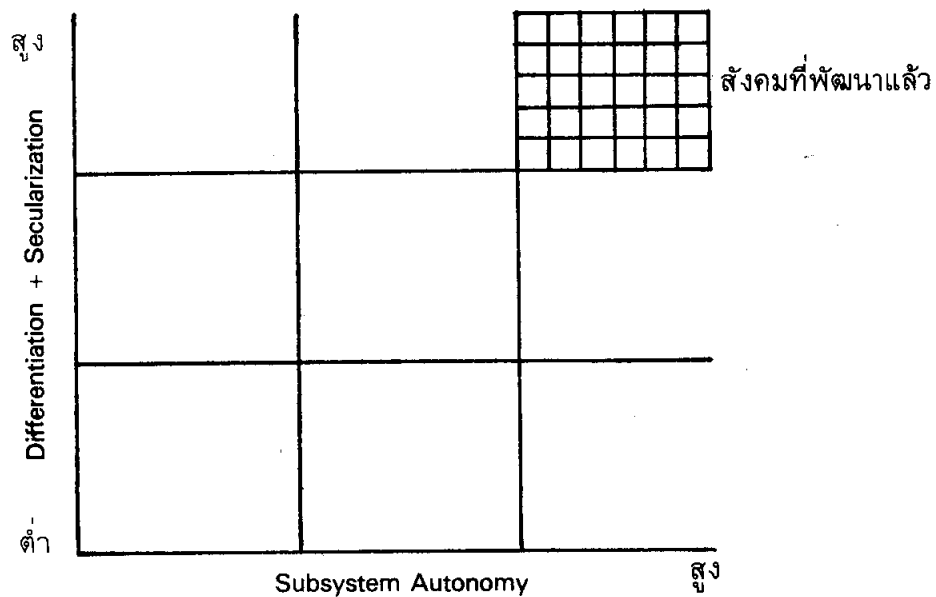
ในสังคมที่พัฒนาแล้วหรือมีการพัฒนาสูงทั้ง Almond กับ Powell ได้ชี้ให้เห็นปัจจัย 3 ประการดังนี้

1. Differentiation คือการมีความแตกต่างสลับซับซ้อนขององค์กรทางการเมืองในสังคมที่พัฒนาแล้วจะมีการสร้างองค์กรออกมาหลากหลาย มีหน้าที่จำกัดและมีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่นเดียวกับของ Development Syndrome

2. การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโลก (Secularization of Political Culture) การมีวัฒนธรรมที่สามารถหาข้อเท็จจริงและสามารถนำมาปฏิบัติได้ มีลักษณะของการเฉพาะเจาะจงมากกว่าระดับโดยมองว่าเป็นการที่คนเริ่มมองเห็นว่าทัศนคติ ค่านิยมการเชื่อแบบเก่าๆ ที่มีความมั่งงาย เช่น เชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฤกษ์ปีศาจจะไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป เชื่อว่าสังคมสมัยใหม่ที่พัฒนาแล้วจะมีความเชื่อในการเข้ามามีอำนาจดำรงตำแหน่งที่สำคัญของการเมืองตั้งอยู่บนหลัก

ความสามารถ ซึ่งผิดกับสังคมดั้งเดิมจะเห็นว่าการเข้ามาตีตำแหน่งต่างๆ เช่น หัวหน้าเผ่า กษัตริย์ ฯลฯ นั้น ตั้งอยู่บนขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี โดยเชื่อว่ากษัตริย์ได้รับโองการจากสวรรค์ เป็นต้น ซึ่งในสังคมสมัยใหม่จะไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไป

3. ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) ตัวแปรตัวนี้จะมีผลเกี่ยวข้องกับ Differentiation กล่าวคือในระบบการเมืองที่มีการพัฒนาแล้วนั้น ระบบจะมีการสร้างองค์กรต่างๆ ขึ้นมามากมาย การตัดสินใจตกลงในเรื่องต่างๆ ต้องเป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือระบบย่อยเหล่านี้จะมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตัวของระบบเอง โดยปราศจากการควบคุมจากองค์กรอื่นๆ แต่ก็มิได้หมายความว่าความเป็นอิสระของระบบย่อยนั้นจะมีความเป็นอิสระทุกสิ่งทุกอย่างไม่ จะต้องมีการประสานงานโครงการกับองค์กรที่อยู่เหนือตนและองค์กรอื่นๆ อีกด้วย จะเห็นได้ว่าสังคมที่มีการพัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญแก่ตัวปัจจัยทั้งสามอย่างโดยที่ Almond และ Powell มองว่าระบบการเมืองที่มีการพัฒนาแล้วจะต้องให้ความสำคัญแก่ตัวแปรตัวที่ 3 คือ Subsystem Autonomy เป็นอย่างมาก เพราะว่าถ้าหากขาดตัวแปรตัวนี้แล้วจะบอกไม่ได้เลยว่าระบบการเมืองมีการพัฒนาแล้ว โดยจะเขียนให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ดังนี้

จากกราฟเราจะเห็นแล้วว่าสังคมที่มีการพัฒนาแล้วนอกจากจะมีตัวแปรสองตัวแรกสูงแล้ว จะต้องมีความเป็นอิสระสูงด้วย จึงจะมองว่าสังคมนั้นเป็นสังคมที่พัฒนาสูงด้วย ฉะนั้น จึงไม่เป็นความจริงเลยว่าสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขององค์กรทางการเมืองสูง (Differentiation) แล้วจะเป็นสังคมที่พัฒนาแล้วเสมอไป

ตัวอย่างที่ 2

จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “ระบบการเมืองที่ทันสมัยจะมีเสถียรภาพมากกว่าระบบการเมืองที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ”

ตอบ

สภาพทางการเมืองใดที่เรียกได้ว่าเป็นทันสมัยหรืออยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลง S.P. Huntington อ้างว่าระบบการเมืองที่ทันสมัยจะต้องมีปัจจัย 3 ประการ ในระดับสูงคือ

1. ความเป็นเหตุเป็นผลของอำนาจ (Rationalization of Authority) หมายความว่าอำนาจปกครองบ้านเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน เช่น ผู้ปกครองได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนใช้อำนาจตามตัวบทกฎหมายปราศจากอคติส่วนตัว เป็นต้น

2. ความแตกต่างหลากหลายขององค์กร (Differentiation) หมายความว่าระบบการเมืองที่ทันสมัยจะต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย

3. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายความว่าระบบการเมืองที่ทันสมัยคนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ส่วน Almond กับ Powell อ้างว่าในการที่เราจะทราบว่าระบบการเมืองใดมีระดับของความเป็นทันสมัยมากน้อยขนาดใดให้ดูที่ปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความแตกต่างหลากหลายขององค์กร (Differentiation)

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบโลก (Secularization of Political Culture) หมายถึงการที่ประชาชนมีทัศนคติความเชื่อที่มีเหตุมีผล ปราศจากความมั่งงายไร้เหตุผลที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ไม่เชื่อว่าผู้ปกครองได้อำนาจมาจากสวรรค์หรือพระเจ้า เป็นต้น

ในทางทฤษฎีเราจะพบว่าเมื่อสังคมเข้าสู่ความเป็นทันสมัย ความเชื่อแบบเก่าจะเปลี่ยนไป กระบวนการ Social Mobilization จะเป็นผลให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นโดยไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้ ดังแนวความคิดของ Huntington ที่ว่า

Social Mobilization = Social Frustration

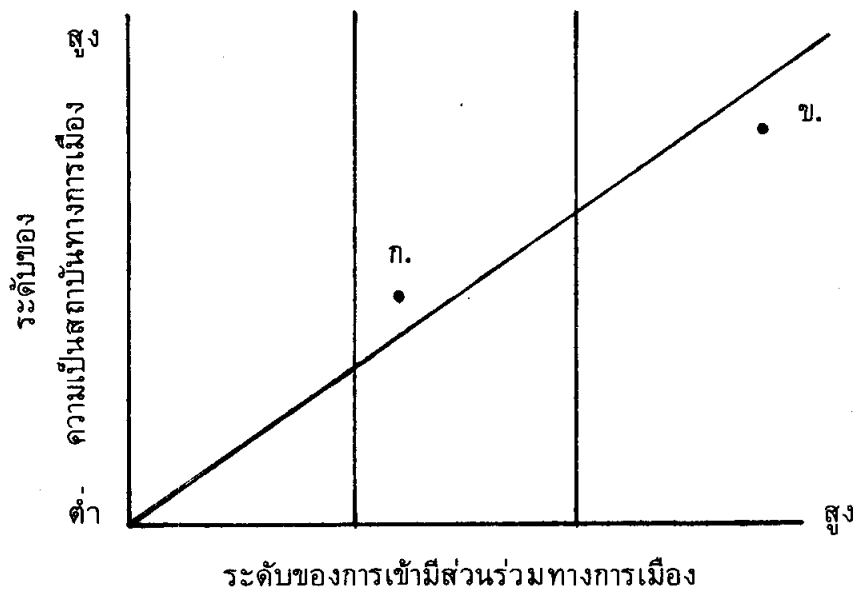
Economic Development

Social Frustration Political Participation

Mobility Opportunity

แต่ในขณะเดียวกันเราจะพบว่าเสถียรภาพทางการเมืองของระบบการเมืองใดๆ นั้น หาได้ขึ้นอยู่กับระดับของความเป็นทันสมัยไม่

ตามทฤษฎีของ Huntington นั้น เสถียรภาพของระบบการเมืองจะขึ้นอยู่กับระดับของความเป็นสถาบันทางการเมืองกับระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นั่นก็หมายความว่าไม่ว่าระบบการเมืองนั้นจะทันสมัยหรืออยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงก็ตาม ถ้ามีสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะได้ตอบกับระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงมากขึ้นได้ ระบบการเมืองนั้นจะมีเสถียรภาพ

จากรูปเราจะพบว่าระบบการเมือง ก. นับได้ว่าเป็นระบบการเมืองที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลง กล่าวคือมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับกลางๆ ในขณะที่ข. เป็นระบบการเมืองที่ทันสมัย กล่าวคือมีประชาชนเข้ามีส่วนร่วมสูง

แต่ ก. เป็นระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ

ข. เป็นระบบการเมืองที่ไร้เสถียรภาพ

นั่นคือเสถียรภาพทางการเมืองของระบบการเมืองใดๆ เราอาจดูได้จากสัดส่วนระหว่างระดับของความเป็นสถาบันกับระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง หรือประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมืองในการสนองต่อความต้องการของประชาชนนั่นเอง

ดังนั้นคำกล่าวที่ว่า “ระบบการเมืองที่ทันสมัยย่อมมีเสถียรภาพมากกว่าระบบการเมืองที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงเสมอจึงไม่เป็นจริง

ตัวอย่างที่ 3

จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “ระบบการเมืองใดที่มีผู้นำได้รับการยอมรับในความชอบธรรมของอำนาจสูง ย่อมเป็นระบบการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูงด้วย”

ตอบ

ทฤษฎีในการวัดระดับของการพัฒนาทางการเมืองนั้น Lacián W. Pye ว่าปัจจัยวัดระดับการพัฒนาการเมืองมีดังนี้ (Syndrom of Development)

1. มี Differentiation สูง คือมีความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่ทางการเมือง มีโครงสร้างสลับซับซ้อนเพื่อเกิดมาตอบสนองข้อเรียกร้องของสมาชิกในสังคมรองรับสนองตอบปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มี Equality สูง คือความเสมอภาคเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคม การบังคับใช้ทางกฎหมายเท่าเทียมกัน
3. Capacity คือความสามารถของระบบการเมืองในการสนองตอบต่อข้อเรียกร้องจากบรรดาสมาชิก

Huntington ว่าการวัดระดับการพัฒนาการเมืองมีดังนี้

1. ขอบข่ายการสนับสนุน (Scope of Support) คือการได้รับการยอมรับจากสมาชิกในระดับสูงต่อระบบการเมือง ทำให้การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ระบบการเมืองนั้นมีเสถียรภาพการได้รับการสนับสนุนจากทุกชนชั้น
2. ระดับความเป็นสถาบัน (Level of Institutionalization) การมีระดับความเป็นสถาบันสูง มีสถาบันขึ้นมาเพื่อรองรับทำหน้าที่ตอบสนองต่อสมาชิกได้มีประสิทธิภาพ

Lipset ว่าการวัดระดับการพัฒนาการเมืองมีดังนี้

1. Effectiveness คือความสามารถของรัฐบาลในการสนองตอบต่อความต้องการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความพอใจของบรรดาสมาชิกในสังคม
2. ความชอบธรรมของอำนาจ คือการที่ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมมีความยอมรับความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจของผู้ปกครองยอมรับว่าถูกต้อง ทำให้ระบบการเมืองนั้นมีเสถียรภาพได้

การที่ระบบการเมืองใดที่มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับในความชอบธรรมของอำนาจสูงย่อมเป็นระบบการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาการเมืองสูงด้วยนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ามีจริง

เพราะการที่เราจะวัดการพัฒนาทางการเมืองในระบบการเมืองใดนั้นจะวัดจากความชอบธรรมของอำนาจทางการเมืองสูงอย่างเดียวนั้นจะเป็นตัวชี้ขาดไม่ได้ว่าระบบการเมืองนั้นจะมีระดับการ

พัฒนาทางการเมืองสูงได้เสมอไป แต่ต้องวัดจากปัจจัยหลายๆ อย่างมาประกอบในการพิจารณาตัดสินด้วย

ระบบการเมืองที่มีความชอบธรรมสูง แต่จะมีปัจจัยอื่นๆ ต่ำจะไม่ถือว่าระบบการเมืองนั้นพัฒนาการเมืองสูง

เช่น อาจมี Differentiation ต่ำ
Level of Institutionalization ต่ำ
Capacity ต่ำ หรือขาด Effectiveness เป็นต้น

จะเห็นว่าการศึกษาที่ระบบการเมืองใดมีความชอบธรรมอำนาจของผู้นำสูงจะไม่ถือว่าระบบการเมืองนั้นมีระดับพัฒนาการเมืองสูง แต่ยังมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย

จากสภาพของความเป็นจริงทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาโดยยึดเอาอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นแนวทางนั้น ประเทศเหล่านี้มีผู้นำที่ได้รับความชอบธรรมสูง กล่าวคือมาจากการเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมักจะไร้เสถียรภาพ สถาบันทางการเมืองไม่สามารถสนองต่อความต้องการของปวงชนได้ กลับเป็นว่ารัฐบาลเผด็จการ ที่ผู้นำขาดความชอบธรรมในอำนาจเสียอีกที่เป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ และสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะเวลาต่อมา

ฉะนั้น เราจึงไม่อาจสรุปได้ว่า “ระบบการเมืองที่มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับในความชอบธรรมของอำนาจสูง ย่อมเป็นระบบการเมืองที่มีการพัฒนาทางการเมืองสูงด้วย”

ตัวอย่างที่ 4

จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “กระบวนการสร้างความเป็นทันสมัยจะเป็นผลให้ระบบการเมืองมั่นคงขึ้น”

ตอบ

กระบวนการสร้างความเป็นทันสมัย หมายถึง กระบวนการที่สังคมแบบดั้งเดิมพยายามดำเนินเพื่อก้าวไปสู่สังคมทันสมัย โดยทำให้โครงสร้างทางสังคมมีความซับซ้อนแตกต่างหลากหลายยิ่งขึ้น มีการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นแบบโลกละทิ้งความเชื่อที่มั่งงายปราศจากเหตุผล ซึ่งการสร้างความเป็นทันสมัยนี้จะประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ เช่น Westernization, Industrialization, Differentiation, Urbanization, Social Mobilization และ Secularization ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อระบบการเมืองอย่างยิ่ง Huntington อ้างว่า กระบวนการสร้างความเป็นทันสมัยนี้ จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเมืองอย่างมากในปัจจุบันที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. Social Mobilization หมายถึงกระบวนการที่สืบเนื่องมาจากการที่คนได้รู้ได้เห็นมากยิ่งขึ้น ได้รับการศึกษามากขึ้น เป็นเหตุที่คนเริ่มละทิ้งความเชื่อ ทัศนคติ และแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบเก่าๆ หันมายอมรับในวิถีชีวิตแบบใหม่ๆ มากขึ้น พวกนี้จะมีความทะเยอทะยานมีความต้องการในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ต้องการที่อยู่อาศัยที่ดีกว่าเดิม ต้องการความมั่นคงในอาชีพ ต้องการความสะดวกสบายด้านต่างๆ เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดันต่อระบบการเมืองซึ่งรัฐจำเป็นต้องเพิ่มขอบข่ายงานขององค์กรต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพในการสนองตอบ ผลจาก Social Mobilization จึงทำให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และถ้ารัฐบาลมีประสิทธิภาพในการสนองตอบแล้ว ระบบการเมืองจะไร้เสถียรภาพหรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างรุนแรงได้

2. การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเรื่องของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาจดูได้จาก รายได้เฉลี่ยของประชากร จำนวนแพทย์ต่อประชากร ฯลฯ ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น องค์กรต่างๆ สามารถที่จะสนองตอบต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ระยะแรกที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจมักจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันมาก กล่าวคือ ผลที่ได้จะตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยที่เป็นคนร่ำรวย ในขณะที่คนจนจะยากไร้ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจดำเนินไประยะหนึ่ง ปัญหาเงินเฟ้อมักจะตามมา สินค้าและอาหารที่จำเป็นต่อการครองชีพจะเพิ่มสูงขึ้นเกินกว่าอัตราเพิ่มของรายได้ เมื่อประชาชนส่วนใหญ่เดือดร้อนก็จะนำไปสู่การเรียกร้อง หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้น ในสังคมที่มีระบอบการเมืองที่สามารถโต้ตอบต่อข้อเรียกร้องเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเรื่องไร้เสถียรภาพทางการเมืองก็จะไม่เกิดขึ้นแต่โดยมากแล้ว ประเทศที่อยู่ในระยะกำลังพัฒนานั้นจะมีสถาบันทางการเมืองที่ด้อยประสิทธิภาพ จึงไม่แปลกเลยที่ประเทศเหล่านี้มักจะประสบกับความไร้เสถียรภาพอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่า Modernization ในประเด็นที่เกี่ยวกับ Social Mobilization และการพัฒนาเศรษฐกิจจะมีส่วนสัมพันธ์กับการไร้เสถียรภาพทางการเมืองตามนัยของ Huntington คือ

Social Mobilization = Social Frustration
Economic Development

Social Frustration = Participation
Mobility Opportunity

Participation = Political Instability
Political Institutionalization

กล่าวคือ กระบวนการ Social Mobilization จะเป็นผลให้คนมีความคาดหวังทะเยอทะยานมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันถ้าสังคมมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โอกาสที่ระบบการเมือง

จะสนองตอบต่อความต้องการจะเป็นไปได้ง่าย ในทางตรงข้ามในสังคมที่อยู่ในระยะกำลังพัฒนาระบบอาจไม่สามารถโต้ตอบต่อข้อเรียกร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนก็จะเกิดความคับข้องใจขึ้น แต่ถ้าสังคมนั้นเป็นสังคมเปิด กล่าวคือ ระบบยังเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลื่อนฐานะหรือก้าวขึ้นไปสู่ตำแหน่งทางเศรษฐกิจสังคมสูงๆ ได้อย่างเสรีแล้ว ความคับข้องใจจะผ่อนคลายลงได้ แต่ถ้าเป็นสังคมที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทำเช่นนั้นได้ คนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องต่อระบบการเมืองยิ่งขึ้น ถ้าระบบการเมืองมีสถาบันทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะโต้ตอบต่อข้อเรียกร้องได้ ปัญหาต่างๆ ก็จะถูกจัดไป แต่ในสังคมที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงมักจะประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ในความสามารถของระบบการเมืองเอง การไร้เสถียรภาพทางการเมืองจึงอุบัติขึ้นเสมอ

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า จากคำกล่าว “กระบวนการสร้างความเป็นทันสมัย จะเป็นผลให้ระบบการเมืองมั่นคงยิ่งขึ้น” จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้อง เพราะผลจากกระบวนการสร้างความเป็นทันสมัยมีแนวโน้มที่จะนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย

ส่วนปัญหาเรื่องของความมั่นคงทางการเมืองนั้นตามทัศนะของ Huntington อ้างว่าอยู่ที่สัดส่วนระหว่างกระบวนการสร้างความเป็นสถาบันทางการเมืองกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ถ้าสังคมใดสถาบันทางการเมืองเป็นที่ยอมรับในความชอบธรรมสูง มีความสามารถในการปรับตัว มีองค์กรย่อยที่ซับซ้อน มีความเป็นอิสระและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสูงกว่าระดับของความมั่นคงทางการเมืองแล้ว สังคมนั้นจะไร้เสถียรภาพ

ตัวอย่างที่ 5

จงวิเคราะห์คำกล่าวที่ว่า “คนไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ถือสุภษัฒน์ที่ว่าตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด”

ตอบ

ในทุกสังคมโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาล้วนแต่ต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองประกอบอยู่ด้วยทั้งสิ้น เราจะละเลยไม่ให้ความสำคัญต่อสิ่งนี้ไม่ได้ โดยหลักแล้วแยกวัฒนธรรมทางการเมืองออกได้ทั้งหมด 3 รูปแบบด้วยกันได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม
2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า
3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วม

ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม อาจพบได้ในสังคมเผ่าในทวีปแอฟริกา ในปัจจุบัน เป็นต้น ซึ่งยังยึดมั่นในกฎธรรมชาติแบบเดิมอยู่ ยอมรับอำนาจของผู้นำหรือหัวหน้าเผ่า แต่โดยดี เชื่อในกฤษฎีปีศาจ มีการบวงสรวงบูชาอัญเชิญเทพเจ้าต่างๆ ยังไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่เป็นทันสมัย การเปลี่ยนแปลงในสังคมแบบนี้ในเรื่องสถาบันหรือตัวผู้นำเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยากมากนอกจากว่าจะเสื่อมสลายไปเอง ส่วนในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้านั้นจะมีความพัฒนาสูงกว่าแบบดั้งเดิม กล่าวคือสมาชิกของสังคมมีความรู้ในเรื่องระบบการเมืองโดยทั่วไปรู้จักในตัวของผู้นำทางการเมือง และยอมรับกฎระเบียบต่างๆ ที่ใช้ควบคุมสังคม ซึ่งรัฐบาลหรือสถาบันทางการเมืองได้บัญญัติขึ้น แต่พวกนี้ยังไม่เรียกร้องต่อระบบการเมือง และไม่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะถือว่าตนกับการเมืองไม่เกี่ยวข้องกัน ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วม สมาชิกในสังคมจะมีความรอบรู้ในระบบการเมืองโดยทั่วไปสนใจ และติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจะเรียกร้องเมื่อรู้ว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาลได้ แต่ก็ยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล และเชื่อฟังปฏิบัติในกฎระเบียบของสังคมหรือกฎหมายใดๆ ซึ่งสถาบันทางการเมืองเป็นผู้บัญญัติขึ้น สมาชิกในสังคมนี้จะมีความตื่นตัวในทางการเมือง และพร้อมที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสม่ำเสมอ เพราะเขาเข้าใจในระบบของการเมืองดีนั่นเอง ดังเราจะพบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ได้จากสังคมที่เป็นทันสมัยแล้ว

แต่ว่าในสังคมปัจจุบันนั้นกล่าวได้ว่าไม่มีสังคมใดๆ เลยที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองรูปแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น แต่ทุกสังคมจะประกอบด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองในหลายรูปแบบผสมกัน อาจจะแตกต่างกันไปว่าสังคมใดมีวัฒนธรรมทางการเมืองอันใดอันหนึ่งเด่นชัดกว่าอันอื่น แต่ในสังคมที่เจริญแล้วจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ Social Mobilization ด้วย

จากคำกล่าวที่ว่า “คนไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้าถือสุภาสิตที่ว่าเดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด” นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมทุกสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเพื่อดำเนินไปสู่สังคมที่เป็นทันสมัย ซึ่งสังคมไทยก็เหมือนกับสังคมอื่นที่เป็นทันสมัยแล้วที่ว่าเคยเป็นสังคมดั้งเดิมมาก่อน และปัจจุบันประเทศไทยเราจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งระบบของสังคมและการเมืองยังไม่เข้ารูปเข้ารอยเท่าที่ควร ดังที่ได้อธิบายไว้ตั้งแต่ตอนต้นๆ ไว้ว่าทุกสังคมจะประกอบด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองหลายรูปแบบผสมกัน ซึ่งแต่ละสังคมก็แตกต่างกันไปในความเข้มข้นของวัฒนธรรมการเมืองแต่ละแบบ ในสังคมไทยก็เช่นกันประกอบไปด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งแบบดั้งเดิม ซึ่งมีส่วนน้อยในปัจจุบัน วัฒนธรรมแบบไฟร์ฟ้าซึ่งยัง

จัดว่ามีจำนวนมากอยู่ และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วมรวมอยู่ด้วย การที่สังคมไทยยังยึดคิดว่าเดินตามหลังผู้ใหญ่มากไม่กัด แสดงว่ายังคงเชื่อในระบบอาวุโสอยู่ซึ่งนับว่าความเชื่อนี้มักจะมีในสังคมแบบดั้งเดิมซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่ได้เสื่อมสลายไป แต่เมื่อสังคมเจริญขึ้นมีการพัฒนาและสร้างความเป็นทันสมัยแก่สังคม สมาชิกของสังคมก็จะมีหน้าที่ใหม่ๆ เกิดขึ้น คนเพิ่มจำนวนขึ้นสถาบันทางการเมืองก็จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพเพราะคนรุ่นใหม่จะดิ้นรนแข่งขันกันเพื่อไต่เต้าไปสู่ความก้าวหน้าทางสังคม เมื่อนั้นสังคมไทยก็อาจมีวัฒนธรรมการเมืองแบบเข้ามีส่วนร่วมเด่นมากที่สุดก็เป็นได้ ทั้งนี้ต้องอยู่ที่ความมีเสถียรภาพทางการเมืองอยู่อย่างสม่ำเสมออีกด้วย

จึงสรุปได้ว่าจากคำกล่าวในลักษณะของสังคมไทยปัจจุบันที่กล่าวไว้ นั้น อาจเปลี่ยนไปได้ในอนาคตเมื่อสังคมเปลี่ยนไปสู่ความเป็นทันสมัยแล้ว และเมื่อถึงเวลานั้นความเชื่อในเรื่องเก่าๆ ที่ไม่สามารถพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ก็จะสลายไปเอง และคนในสังคมก็จะรู้หน้าที่และมีความเต็มใจในการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองด้วยความเต็มใจและโดยสมัครใจ

ตัวอย่างที่ ๘

จากคำกล่าวที่ว่า “การปฏิวัติมีแต่จะทำให้บ้านเมืองเสื่อมโทรมจะเป็นตัวจุดให้ระบบการเมืองด้อยพัฒนาลงไปอีก” นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยจากคำกล่าวนี้ โดยเหตุผลดังต่อไปนี้

การปฏิวัตินั้นหมายถึง การเปลี่ยนแปลงภายในสังคมทุกรูปแบบโดยสิ้นเชิงไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง สังคม หรือว่าเศรษฐกิจ และผลของการปฏิวัตินั้นจะทำให้เกิดผลดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ในการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ก็เนื่องมาจากว่าในระบบการเมืองของสังคมเก่าได้ปิดกั้นไปเปิดทางให้มีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยชนชั้นนำจะมีการแบ่งปันอำนาจกันภายในกลุ่มของตัวเองเท่านั้น ระบบการเมืองจึงเป็นไปในรูปของการไม่กระจายอำนาจ และเมื่อเกิดการปฏิวัติขึ้นแล้วประชาชนในสังคมก็จะเริ่มต้นตัวเข้ามามีบทบาทในสังคมการเมืองมากขึ้น หลังจากปฏิวัตินั้นมีความก้าวหน้ากว่าแต่ก่อน เกิดการแบ่งหน้าที่การกระจายอำนาจกันขึ้น สร้างระบบการเมืองขึ้นใหม่เพื่อนำไปสู่สังคมใหม่ที่ดีกว่าเก่า

2. เกิดความรักดีขึ้นในสังคม หลังจากการปฏิวัติแล้ว ประชาชนในสังคมนั้นเลิกการแบ่งพรรคแบ่งพวก หรือกลุ่มเขากลุ่มเรา แล้วโดยมีแต่กลุ่มเรากลุ่มเดียว เพราะจากสภาพการปฏิวัตินั้นจะโค่นอำนาจของผู้มีอำนาจสมัยก่อนลง หรือผู้กุมเศรษฐกิจของประเทศลง ทำให้เกิดความทัดเทียมกันทางด้านสังคม และทำให้กลุ่มต่างๆ ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมมีความรักดีกับสถาบัน

ที่ตั้งขึ้นใหม่มากยิ่งขึ้น และความภักดีนี้เองจะทำให้สถาบันสามารถควบคุมพฤติกรรมและวางหลักเกณฑ์ในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้โดยไม่มีอุปสรรคจากการขัดขวางของกลุ่มใดทั้งสิ้น

3. หลังจากการปฏิวัติแล้วจะมีการสร้างสถาบันใหม่ขึ้นมาเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนในสังคม และการที่ได้มีการสร้างสถาบันใหม่ขึ้นมาจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในสังคมมากกว่าแต่เดิม ก็เพราะว่าความล้มเหลวของสถาบันเก่าจะเป็นบทเรียนได้เป็นอย่างดีต่อสถาบันใหม่ และอีกอย่างหนึ่งก็คือการเริ่มสร้างสถาบันใหม่ขึ้นนี้สมาชิกในสังคมนั้นจะยังไม่เรียกร้องความต้องการอะไรมากนัก เพราะแต่ละคนก็อยากจะเห็นสถาบันใหม่ของพวกตนนั้นมีความเข้มแข็งและเป็นศูนย์รวมของสมาชิกทุกคน

4. หลังจากการปฏิวัติแล้วจะทำให้สมาชิกในสังคมเพิ่มค่าความคาดหวังในสังคมตัวเองขึ้น คือมีความต้องการอยากเห็นความก้าวหน้าขึ้นในสังคมของตนและจะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น จะทำให้ระบบเศรษฐกิจก็ดี ระบบการเมืองหรือระบบสังคมก็ดี มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ก็เนื่องมาจากสมาชิกในสังคมให้ความคาดหวังกับสังคมใหม่ตัวเองได้

จากการที่ข้าพเจ้ายกเหตุผลมาทั้งหมดนี้ก็เพื่อที่จะคัดค้านคำกล่าวที่ว่า “การปฏิวัติมีแต่จะทำให้บ้านเมืองเสื่อมโทรม จะเป็นตัวจุดให้ระบบการเมืองด้อยพัฒนาลงไปอีก” นั้น ว่าไม่เป็นความจริง